

יְהוֹי כְּמוֹתָּהּ. אִם אֵתָּה, בְּמָה אֶכְרֶכֶּה, אִם כְּתוּרָה הָרִי כְּבִיר יֵשׁ כָּךְ
 תוֹרָה, אִם בְּעוֹשֵׁי הָרִי יֵשׁ לֹךְ עוֹשֵׁר, אִם בְּכָנִים הָרִי יֵשׁ לֹךְ בְּנִים, אֵלָּא
 כִּךְ אֲבִרְכָּךְ, יְהִי רָצוֹן שְׁיֵהוּ צִצְאָא מַעֲיָד כְּמוֹתָךְ, חֲכָמִים בְּתוֹרָה,
 וגודלים בעושר וכבוד.
 הגמרא שבה לעסוק בענין יורה ומלקוש, ומביאה ברייתא
 המבארת על שם מה נקראים כך: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, נֹאמַר בַּפְסוֹק (דברים יא
 יד) 'וְנָתַתִּי מִטֶּר אֶרְצְכֶם בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ'. מִבֵּאֵר הַבְּרִייתָא:
 מדוע נקרא הגשם הראשון שיורד בשם 'יוֹרָה', על שם שְׁמוֹתָהּ
 (מלמד) אֵת הַפְּרִיט לְהַטִּיחַ (לזפת) גְּזוּתֶיהָ שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ גִשְׁמִים
 לְבֵית, וְלִהְיוֹת לְתוֹךְ הַבֵּית אֵת פִּירוֹתֶיהָ הַמוֹנְחִים לִיְבוֹשׁ שְׂדוֹת,
 שֶׁלֹּא יִתְקַלְּקְלוּ מִהַגְשָׁמִים, וְלַעֲשׂוֹת כָּל צְרִיכָתָן – שֶׁאֵר הַדְּבָרִים
 שֶׁצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לִפְנֵי שִׁתְחִילוֹ הַגְשָׁמִים לִירֵד. דָּבָר אַחֵר, נִקְרָא
 'יוֹרָה' מִלְשׁוֹן רוּחִיה, שֶׁמִּירוֹה וּמִשְׁבִּיעַ אֵת הָאָרֶץ וּמַשְׁקָה אוֹתָהּ עַד
 תְּהוֹם. וְכֵן מִכְנָה הַכְּתוּב יִרִידָה גִשְׁמִים, שְׁנֵאֲמַר בְּשֶׁבַח הַקֹּדֶשׁ
 שְׁמוּרִיד גִּשְׁמִים (תהלים סה יא), 'תִּלְמִיכָה רוּחַ נְחַת גְּזוּרָה, בְּרִיכִים
 תִּמְנֶנֶה צִמְחָה תִּבְרָךְ' – כִּשְׁאֵתָה מִירוֹה אֵת תִּלְמֵי הַחֲרִישָׁה שֶׁבֶּאֱרֵץ
 בְּמֵי גִשְׁמִים, עוֹשֶׂה אֵתָּה בּוֹה נְחַת רוּחַ לְבָרִיּוֹת, וְעַל יְדֵי הַרְבִּיבִים
 (מִטֶּר דֵּק) תִּימָס וְתִירֵטֵב הָאֲדָמָה וְבוֹה בְּרָךְ צִמְחָה. דָּבָר אַחֵר,
 'יוֹרָה' מִלְשׁוֹן הַיּוֹרָה, שֶׁהַגֶּשֶׁם הָרִאשׁוֹן יוֹרֵד בְּנֶחֱת כִּרְבַּח הַמִּלְמֹד אֵת
 תִּלְמִידוֹ, וְאֵינוֹ יוֹרֵד בְּנוֹעָה וּבַחֲזָקָה, כְּמִצְוֵי בִּימוֹת הַגְשָׁמִים.
 מִבְּרִית הַבְּרִייתָא: הָאֵם אֲכָן נִקְרָא הַגֶּשֶׁם הָרִאשׁוֹן 'יוֹרָה' מִלְשׁוֹן
 בְּרַכָּה וְכִפִּי שֶׁהַתְּבָאֵר, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ קְרוִי יוֹרָה אֵלָּא מִלְשׁוֹן 'יִרִידָה'
 שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִלְלָה, וּמִשּׁוֹם שְׁמִשְׁרִי אֵת הַפְּרִיט הַמְּחוּבָּרִים עַדִּין
 לֵאמֹל בְּתוֹחִילַת יְמוֹת הַגְשָׁמִים, וּמַשְׁמִיךְ (וְשׁוֹטֵף) אֵת הַיָּדָעִים,
 וּמַשְׁמִיךְ אֵת הָאֵלִינוֹת וּמַקְלָלָן. מִבֵּאֵר הַבְּרִייתָא: תִּלְמִיד לֹמֵר
 סוֹמֵךְ לִיּוֹרָה 'מִלְקוֹשׁ', וּמִקִּישִׁים יוֹרָה לְמִלְקוֹשׁ, מֵה 'מִלְקוֹשׁ' לְבִרְכָּה,
 שֶׁהִיא אִי אֲפֹשֶׁר לְדַרְשׁוֹ לְרַעָה כְּמוֹ שֶׁסָּבְרָנוּ לֹמֵר לַעֲנִין יוֹרָה,
 מִשּׁוֹם שִׁיּוּרֵד בְּסוֹף עוֹנַת הַגְשָׁמִים בּוֹמֵן שֶׁאֵין פִּירוֹת מִצְוִיִּים עַל
 הָאֵלִינוֹת וְאֵין זֶרַעִים טְמוּנִים בָּאֲדָמָה, וְאֵין לָנוּ לְפָרְשׁוֹ אֵלָּא לְבִרְכָּה
 וְכִפִּי שִׁתְבָּאֵר לְהִלָּן, אִם 'יוֹרָה' לְבִרְכָּה.
 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא וּמִבְּרִית: הָאֵם אֲכָן 'מִלְקוֹשׁ' שְׁנֹאמַר בַּפְסוֹק
 לְשׁוֹן בְּרַכָּה הוּא, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ נִקְרָא 'מִלְקוֹשׁ' אֵלָּא מִלְשׁוֹן
 'מִלְקָשָׁה' (וְשׁוֹבֵר קְשִׁיּוֹתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל) שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִלְלָה, וּמִשּׁוֹם
 שֶׁמִּשְׁפִּיל אֵת הַתְּהִים, וּמַשְׁכֵּר אֵת הָאֵלִינוֹת, וּמַעֲלָה אֵת הַקִּקְאִין וּמִין
 אֲבָרָהוּ הַמּוֹזִיקִים אֵת הַתְּבוּאָה. תִּלְמִיד לֹמֵר בְּסוֹמֵךְ לוֹ 'יוֹרָה',
 וּמִקִּישִׁים מִלְקוֹשׁ לִיּוֹרָה, מֵה 'יוֹרָה' לְבִרְכָּה אִם 'מִלְקוֹשׁ' לְבִרְכָּה.
 חֲזוֹרַת הַבְּרִייתָא וְשׁוֹאֵל: 'יוֹרָה' גּוֹפִיָה מִנֵּל, וְהִרִי הַמְּקוֹר שִׁיּוּרָה
 הוּא לְבִרְכָּה נִלְמַד מִמִּלְקוֹשׁ, וְכִיצַד נֹכַח לֹמֵר שֶׁהַמְּקוֹר שֶׁמִּלְקוֹשׁ
 הוּא לְבִרְכָּה נִלְמַד מִיּוֹרָה. מִתְרַצֵּת הַבְּרִייתָא: יֵשׁ מְקוֹר אַחֵר לְכָךְ
 שִׁיּוּרָה הוּא לְבִרְכָּה, דְּכֵתִיב (יואל ב כ) 'בְּנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בְּה'
 אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם אֵת הַמּוֹרָה לְצִדְקָה, וְיוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה
 וּמִלְקוֹשׁ בְּרִאשׁוֹן. וְכִיּוֹן שְׁנֹאמַר שִׁיּוּרָה' (יוֹרָה) הוּא לְצִדְקָה מוֹכַח
 שֶׁהוּא בְּרַכָּה, וְלֹאֲחֵר שֶׁהַתְּבָאֵר שִׁיּוּרָה הוּא בְּרַכָּה מִקִּישִׁים מִלְקוֹשׁ
 לִיּוֹרָה שֶׁאֵף הוּא לְבִרְכָּה.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין זמנם של יורה ומלקוש שנאמר
 בכתוב: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, נֹאמַר בַּפְסוֹק (דברים יא יד) 'וְנָתַתִּי מִטֶּר אֶרְצְכֶם
 בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ'. מִבֵּאֵר הַבְּרִייתָא: יוֹרָה זְמַנּוּ בְּמִרְחָשׁוֹן,
 וּמִלְקוֹשׁ בְּנִינָן. מִבְּרִית הַבְּרִייתָא: אֵתָּה אוֹמֵר יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן
 וּמִלְקוֹשׁ בְּנִינָן, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ כֵּן אֵלָּא יוֹרָה בְּתַשְׁרִי וּמִלְקוֹשׁ בְּאִיר,
 שְׁעַד אִיר עַדִּין יֵשׁ קֶצֶת מִלִּילוֹת וְקִשִּׁים בְּשֹׁדָה וְחֻקִּים הֵם לְגִשְׁם.
 מִבֵּאֵר הַבְּרִייתָא: תִּלְמִיד לֹמֵר – מִלְמַדְנוּ הַכְּתוּב 'בְּעֵת יוֹרָה
 וּמִלְקוֹשׁ', וְהוֹמֵן הָרִאִי לָהֶם בִּיּוֹרָה בְּתוֹחִילַת עוֹנָתָהּ הוּא בְּמִרְחָשׁוֹן
 וְכִפִּי שִׁתְבָּאֵר לְהִלָּן, וּבְסוֹף עוֹנָתָהּ הוּא בְּנִינָן שִׁישׁ בְּשֹׁדָה מִלִּילוֹת
 וְקִשִּׁים רַבִּים.
 הגמרא מבארת מדוע נקרא הגשם האחרון 'מלקוש'. מבארת
 הגמרא: מִלְקוֹשׁ עַל שֶׁם מֵה נִקְרָא כֵּן, אִמֵּר רַב נְהִילָא בְּרִי אִירִי אִמֵּר
 שְׁמוֹאֵל, 'מִלְקוֹשׁ' מִלְשׁוֹן 'מִלְקָשָׁה', שֶׁהוּא דָּבָר שְׁמָל וְשׁוֹבֵר

קְשִׁיּוֹתֶיהָ (קושי עורפם) שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵם אֵינוֹ יוֹרֵד חֲזוֹרִים
 בְּתוֹבוֹה. דָּבָר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא – בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
 שֶׁנּוּ, 'מִלְקוֹשׁ' מִלְשׁוֹן 'מִמְלָא-קֶשׁ', שֶׁהוּא דָּבָר שְׁמָשִׁלִּים אֵת
 צְמִיחַת הַתְּבוּאָה וּמִמְלָא תְבוּאָה בְּקִשְׁיָה – מִמְלָא אֵת הַקִּשִּׁים
 בְּגִירָתָהּ תְבוּאָה. בְּמִתְנִיתָא תָּנָא – בְּבִרְייתָא שֶׁנּוּ, 'מִלְקוֹשׁ' מִלְשׁוֹן
 'מִלִּילוֹת-קֶשׁ', שֶׁהוּא דָּבָר שִׁיּוּרֵד עַל הַמִּלִּילוֹת וְרֹאשֵׁי הַשִּׁיבּוּלִים
 וְעַל הַתְּשִׁין וְקִנֵּי הַתְּבוּאָה, כְּלוֹמַר שֶׁאֵם נִמְצָאִים בְּשֹׁדָה גַּם
 הַמִּלִּילוֹת וְגַם הַקִּשִּׁים.
 הגמרא מביאה ברייתא נוספות בזמן יורה ומלקוש שנאמר
 בַּפְסוֹק: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, יוֹרָה זְמַנּוּ בְּמִרְחָשׁוֹן וּמִלְקוֹשׁ בְּנִינָן. מִבְּרִית
 הַבְּרִייתָא: אֵתָּה אוֹמֵר יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ אֵלָּא בְּחֵדָשׁ
 בְּסִלִּין. מִבֵּאֵר הַבְּרִייתָא: תִּלְמִיד לֹמֵר – מִלְמַדְנוּ הַכְּתוּב 'בְּעֵת
 יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ', הוֹקֵשׁ יוֹרָה לְמִלְקוֹשׁ, מֵה 'מִלְקוֹשׁ' בְּעֵתָהּ שֶׁהוּא
 בְּנִינָן, אִם 'יוֹרָה' בְּעֵתָהּ, וְהוֹמֵן הָרִאִי לוֹ בִּיּוֹרָה הוּא בְּחֹדֶשׁ מִרְחָשׁוֹן
 (כִּיּוֹן שְׁנֵאֲמַר נִינָן וְיִרְדוּ גִשְׁמִים אֵינוֹ סִימָן בְּרַכָּה).
 תָּנָא אִתְּרָה, יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן וּמִלְקוֹשׁ בְּנִינָן, דְּבִרִּי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים
 אוֹמְרִים, יוֹרָה בְּסִלִּין. מִבְּרִית הַגְּמָרָא: מָאן חֲכָמִים – מִי הוּא הַתָּנָא
 שֶׁסָּבְרָן שֶׁזְמַן יִרִידַת הַיּוֹרָה הוּא בְּסִלִּין. אִמֵּר רַב חֲסִידָא, רַבִּי יוֹסִי
 הִיא, דְּתָנָא, אִיוּז הִיא רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה – מִתִּי זְמַן יִרִידַת הַגֶּשֶׁם
 הָרִאשׁוֹן, הַתְּבָכִיָּה – זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה הַמְּקִדִּימָה הִיא
 בְּשִׁלְשָׁה בְּמִרְחָשׁוֹן, בְּיִנּוּתִית – רְבִיעָה שְׁנִיָּה בְּשִׁבְעָה בּוֹ (וּבְמִרְחָשׁוֹן,
 אִתְּרָה – הַרְבִּיעָה הַשְּׁלִישִׁית הַמֵּאוֹחֶרֶת הִיא בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בּוֹ, דְּבִרִּי
 רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹהָנָה אוֹמֵר, רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה בְּשִׁבְעָה בְּמִרְחָשׁוֹן,
 וְשְׁנִיָּה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן, וְשְׁלִישִׁית בְּשִׁבְעָה עָשָׂר וְשִׁלְשָׁה
 בְּמִרְחָשׁוֹן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן,
 וְשְׁנִיָּה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן, וְשְׁלִישִׁית בְּרִאשׁוֹ הַחֹדֶשׁ בְּסִלִּין. וְכֵן
 הָיָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר לְשִׁיתוֹ שְׂרִבְעָה שְׁלִישִׁית הִיא בְּסִלִּין, אֵין
 הַתְּחִידִים (חֲסִידִים) מִתְּעַנֵּין כְּשֶׁלֹּא יִרְדּוּ גִשְׁמִים עַד שְׁנֵינֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ
 בְּסִלִּין, וְאֵם כֵּן חֲכָמִים שֶׁל הַבְּרִייתָא הַקּוֹדֶמֶת שֶׁאֲמָרוּ שִׁיּוּרָה הוּא
 בְּסִלִּין, הֵם בְּשִׁיתָה רַבִּי יוֹסִי הַסּוֹבֵר שֶׁזְמַן רְבִיעָה שְׁלִישִׁית שֶׁל
 הַיּוֹרָה הוּא בְּחֹדֶשׁ כְּסִלִּין.
 הגמרא מביאה את פסק ההלכה: אִמֵּר רַב חֲסִידָא, הִלְכָה בְּרַבִּי יוֹסִי
 בּוֹמְנִי יִרִידַת רְבִיעוֹת הַיּוֹרָה, שְׂרִבְעָה רִאשׁוֹנָה בִּי"ז מִרְחָשׁוֹן, שְׁנִיָּה
 בִּכ"ג מִרְחָשׁוֹן, וְשְׁלִישִׁית בְּרִאשׁ חֹדֶשׁ כְּסִלִּין.
 גִּירְסָא שׁוֹנָה בְּדַבְּרֵי רַב חֲסִידָא: אִמֵּימֵר מִתְּנִי (לומד) לְהָא דְּרַב
 חֲסִידָא בְּהָא לִישָׁנָא (בלשון זו), שֶׁלֹּא אֲמַר דְּבָרֵינוּ עַל הַבְּרִייתָא
 שֶׁהוּבָאָה לְעִיל, אֵלָּא עַל מַחְלוקַת הַתָּנָאִים בְּמִשְׁנָה לְהִלָּן (י).
 בְּשִׁלְשָׁה בְּמִרְחָשׁוֹן שׁוֹאֵלִין אֵת הַגִּשְׁמִים, דָּבָן גְּמִילָא אוֹמֵר, בְּשִׁבְעָה
 בּוֹ. וְעַל כֵּךְ אִמֵּר רַב חֲסִידָא, הִלְכָה בְּרַבִּי גְּמִילָא שֶׁמִּתְחִילִים לְשׂאֹל
 עַל הַגִּשְׁמִים רַק ב' מִרְחָשׁוֹן.
 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: בְּמָאן אֵלָּא הָא דְּתָנָא – כְּדַעַת מִי הוֹלֵךְ מֵה שֶׁשֶּׁנּוּ
 חֲכָמִים בְּבִרְייתָא, דָּבָן שְׁמַעְיָן בֵּן גְּמִילָא אוֹמֵר, גִּשְׁמִים שְׁיִירָדוּ שְׂבִיעָה
 יָמִים וְהָאֵר צֹרֵפִים בְּלִי הַפֶּסֶק, לַפְּעָמִים אֵתָּה מוֹנֶה בְּהוֹן רְבִיעָה
 רִאשׁוֹנָה וְשְׁנִיָּה וְשְׁלִישִׁית, כְּלוֹמַר יִתְכֵּן שִׁתְחִילוֹ שְׁבַעָה יָמִים אֵלוֹ
 בּוֹמְנָה שֶׁל רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה וְיִסְתַּיְמוּ בְּשְׁנִיָּה, וְכֵן יִתְכֵּן שִׁתְחִילוֹ
 בְּשְׁנִיָּה וְיִסְתַּיְמוּ בְּשְׁלִישִׁית. כְּדַעַת מִי מְבִין הַדְּעוֹת שֶׁהוֹזְכְּרוּ לְעִיל
 בּוֹמֵן רְבִיעוֹת הַיּוֹרָה סוֹבֵר רַבֵּן שְׁמַעְיָן בֵּן גְּמִילָא. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא:
 בְּמָאן – כְּדַעַת מִי, כְּדַעַת רַבִּי יוֹסִי, שֶׁלְּדַעַתוֹ הִתְפַּרֵּשׁ שְׁבִין רְבִיעָה
 רִאשׁוֹנָה לְשְׁנִיָּה וְכֵן שְׁנִיָּה לְשְׁלִישִׁית הוּא שְׁבַעָה יָמִים.
 הגמרא חזרת ומביאה את פסק ההלכה: אִמֵּר רַב חֲסִידָא, הִלְכָה
 בְּרַבִּי יוֹסִי.
 הגמרא מבארת לענין מה נאמר זמני הרביעות. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא:
 בְּשִׁלְשָׁא זְמַן רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה נֹאמַר לַעֲנִין הוֹמֵן בּוֹ מִתְחִילִים לְשׂאֹל
 אֵת הַגִּשְׁמִים, וְכֵן זְמַן רְבִיעָה שְׁלִישִׁית לַעֲנִין הוֹמֵן בּוֹ מִתְחִילִים
 לְהִתְעַנּוֹת כִּאֲשֶׁר לֹא יִרְדּוּ גִשְׁמִים, וְכּוֹמוּ שְׁנִינֵנוּ לְהִלָּן (י). אֵלֹם
 קִבְּעַת זְמַן הַרְבִּיעָה הַשְּׁנִיָּה לְמָאן – לַעֲנִין מֵה נֹאמְרָה. אִמֵּר רַבִּי
 יוֹרָה, לַעֲנִין גְּזָרִים. דְּתָנָן (גדרים סב).

תענית דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קכז

טפח – שהגשמים יחדרו ויכנסו לעומק טפח בקרקע. ואם ירדו
בשיעור זה אין צריך להתענות על עצירת גשמים, אף אם לא ירדו
יותר גשמים עד זמן רביעה שלישית. ושיעור הגשמים הראויים
לירד ברביעה שנייה, הוא כִּדְּ לָנוּף בֶּה פִּי חֲבִית – שהקרקע תהיה
רטובה עד שיוכלו לקחת את העפר שבקרקע וליצור ממנו מגופה
לכסות בה את פי החבית.
אָמַר רַב חֲסִדָּא, גִּשְׁמִים שֶׁיֵּרְדוּ בַּכּוּמָת מְרובה, עַד כִּדְּ שֶׁאִפְשָׁר לָנוּף
בָּהֶן וּבְקָרְקַע שֶׁנִּרְטְבָה מִהֶן פִּי חֲבִית, גִּשְׁמִי בִּרְכָה הֵם, וְאֵין בָּהֶן
מִשּׁוֹם 'וְעֶצֶר'. כלומר, בשנה זו לא התקיימה הקללה האמורה
בתורה (דברים יא ז) 'וְהָרָה אֶף ה' בָּכֶם, וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה
מָטָר'.
וְאָמַר רַב חֲסִדָּא, גִּשְׁמִים שֶׁיֵּרְדוּ קוֹדֵם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, שְׁנֵאמַר בַּה
'וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם', אִף אִם הֵם מוֹעֲטִים הֵרִי הֵם גִּשְׁמִי בִּרְכָה וְאֵין
בָּהֶן מִשּׁוֹם 'וְעֶצֶר'. אָמַר אַבְיִי, לֹא אֶמְרֵן – לֹא אִמְרֵנוּ דְּבַר זֶה אֶלָּא
כְּשִׁירָדוֹ בַּיּוֹם, קוֹדֵם זְמַן קְרִיאַת 'וְעֶצֶר' דְּאִוְרְחָא וְשֶׁל עֲרִבִית, אֶכְּל
אִם ירדו בלילה קודם זמן קריאת 'וְעֶצֶר' דְּצִפְרָא וְשֶׁל שַׁחֲרִית
בַּכּוּמָת מוֹעֲטָא, יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוֹם 'וְעֶצֶר', הוּאִיל וְלֹא ירדו ביום. אָמַר
רַב יְהוּדָה בְּרַי יִצְחָק, הֵי עֲנִי דְּצִפְרָא – אוֹתֵם עֲנִיִּים הַבָּאִים לַפְנוֹת
בּוֹקֵר לֵית בָּהֶן מִשְׁשָׂא – אֵין בָּהֶם מִשֶּׁשׁ, וְאֵין שְׁנֵת מִתְּבַרְכָּת,
דְּכִתְּבִי בְּנִבּוּאָה הוֹשֵׁעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (דְּהוֹשֵׁעַ י ד), 'מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ אֶפְרַיִם
מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ יְהוּדָה וְחִסְדָּכֶם כַּעֲנַן בְּקָר' וְגו' – כֹּל הַחֹסֵד וְהַמַּעֲשִׂים
הַטּוֹבִים שֶׁבָּכֶם, הֵרִי הֵם כַּעֲנִיִּים הַבָּאִים לַפְנוֹת בּוֹקֵר שֶׁאֵין בָּהֶם
תוֹעֲלָת, מֵאֲחֵר וְאִינְכֶם שֶׁבִים בַּשּׁוּבָה.
אָמַר לֵיהּ רַב פִּסְאָ לְאַבְיִי, וְהָא אָמַר אֲבִינִי – וְהֵרִי אֲנָשִׁים רִגְלִים
לְזוֹמַר, בְּמִפְתָּח כְּבִי מִיִּטְרָא – אִם הַגִּשְׁמִים יוֹרְדִים מוֹקְדִם בּוֹקֵר
בּוֹמֵן שְׁרִגְלִים הַאֲנָשִׁים לַפְתּוֹחַ אֶת הַפְתָּחִים, אוֹמְרִים לֹאֵם
שְׁמוּכָר אֶת הַתְּבוּאָה, כִּרְ מִיִּטְרָא וְחִמְרָא, מְנַדֵּיג הַחִמְרוֹ, מוֹף שֶׁקָּם
וְגַנִּי – קַפֵּל שֶׁקָּר וְלֶךְ לִישׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁגִּשְׁמִים הַיּוֹרְדִים בּוֹמֵן זֶה הֵם
סִימֵן שֶׁהִשְׁנָה מִתְּבַרְכָּת, וְיִהְיֶה שׁוֹבַע בְּעוֹלָם, וְלֹא תוֹכֵל לְהַרְחִיחַ
בַּמִּכִּירָת הַתְּבוּאָה. הֵרִי גִשְׁמִים הַיּוֹרְדִים לַפְנוֹת בּוֹקֵר הֵם גִּשְׁמִי
בִּרְכָה. מִתְּרֵץ אַבְיִי: לֹא קִשְׂיָא, הָא דְּקִמְרִי בְּעִיקְבָא – מֵה שֶׁאִמְרֵנוּ
שֶׁהֵם סִימֵן בִּרְכָה, הוּא כִּשְׁהִשְׁמִים נִתְקַשְּׁרוּ בַּעֲנִיִּים עֵבִים, וְהָא
דְּקִמְרִי בְּעִיקְבָא – וְמֵה שֶׁאִמַּר אַבְיִי שֶׁאֵין בָּהֶם סִימֵן בִּרְכָה, הוּא
כִּשְׁהִשְׁמִים נִתְקַשְּׁרוּ בַּעֲנִיִּים קְלוּשִׁים, וְאִם בָּא קוֹדֵם זְמַן קְרִיאַת
שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית יֵשׁ בָּהֶם מִשּׁוֹם 'וְעֶצֶר'.
אָמַר רַב יְהוּדָה, מִכָּא לְשִׁתָּא דְּטַבְתָּ אֶרְמְלָתָא – טוֹב לִשְׁנָה שְׁחוּדֵשׁ
טַבְתָּ שֶׁלָּה כֹּאֲלֻמְנָה, וְאֵין יוֹרְדִים בּו גִּשְׁמִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי – יֵשׁ
שְׁבִיאוֹרָא זֹאת, מִשּׁוֹם דְּלֹא כִּיִּרִי תִּרְפִּיצִי – אוֹתֵם מִקּוּמוֹת
שֶׁמִּרְבִּיצִים וּמִלְמִדִּים בָּהֶם תּוֹרָה אֵינֶם בּוֹרִים וְרִיקִיָּם, כִּשְׁהִגִּשְׁמִים
אֵינֶם מַכְבִּידִים עֲלֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, דְּלֹא שֶׁקִּיל
שׁוֹדֶפְנָא – מִתּוֹךְ שֶׁאֵין גִּשְׁמִים יוֹרְדִים בּו הַתְּבוּאָה יִשְׁבַּח וְאֵין
הַשִּׁדְיָפוֹן נֹאחַז וְנִדְּבַק בָּה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵינִי – הָאם כִּךְ הוּא,
וְהָאִמַּר רַב חֲסִדָּא, מִכָּא לְשִׁתָּא דְּטַבְתָּ מְנוּלָתָא – שֶׁהַדְּרִכִּים
מְנוּלָת וּמִסְנוּפּוֹת בְּטִיט מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים. מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: לֹא קִשְׂיָא,
הָא דְּאָמַר מִיִּטְרָא מְעִיקְרָא – מֵה שֶׁאִמַּר רַב יְהוּדָה שְׁטוֹב לִשְׁנָה
כִּשְׁלֹא יוֹרְדִים בָּה גִּשְׁמִים בְּחוּדֵשׁ טַבְתָּ, הוּא כִּשְׁבַּחוּדֵשׁ מִרְחָשׁוֹן
יִרְדו גִּשְׁמִים כְּרֹאזִי, וְלִכְּן אִמַּר שְׁבַחוּדֵשׁ טַבְתָּ הֵם רַעִים לְעוֹלָם,
וְהָא דְּלֹא אִתָּא מִיִּטְרָא מְעִיקְרָא – מֵה שֶׁאִמַּר רַב חֲסִדָּא שְׁטוֹב לִשְׁנָה
שִׁירְדו בָּה גִּשְׁמִים בְּחוּדֵשׁ זֶה, הוּא כִּשְׁלֹא יִרְדו גִּשְׁמִים קוֹדֵם לִכְּן,
וְלִכְּן אִף אִם יוֹרְדִים בְּחוּדֵשׁ טַבְתָּ הֵם טוֹבִים.
וְאָמַר רַב חֲסִדָּא, גִּשְׁמִים שֶׁיֵּרְדוּ עַל מִקְצֵת מִדִּינָה, וְעַל מִקְצֵת מִדִּינָה
לֹא יֵרְדוּ, אֵין בָּהֶן מִשּׁוֹם קִלְתָּ 'וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם', מִשּׁוֹם שֶׁאִנִּי
הַמְּקוֹם שִׁירְדו בּו גִּשְׁמִים יִמְכּוֹר אֶת הַתְּבוּאָה לֹאֵלוּ שֶׁלֹּא יִרְדו
אֲצֻלָּם. שׁוֹאֲלָת הַגְּמָרָא: אֵינִי – הָאם כִּךְ הוּא, וְהִתְּרִיב בְּנִבּוּאָה
עֲמוֹס שֶׁהַקְּבִ"ה מוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל כִּךְ שֶׁחִבֵּא עֲלֵיהֶם רַעַב וְלֹא
חֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה (עֲמוֹס י ד), 'וְנִם אֲנִכִּי מְנַעֲתִי מִכֶּם אֶת הַנֶּשֶׁם בְּעוֹד
שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לְנֶאֱמָר, וְהַמְּחַרְתִּי עַל עֵיר אֶחָת וְעַל עֵיר אֶחָת לֹא
אֶמְסִיר, חֲלָקָה אֶחָת תִּסְמָר וְגו', וְחֲלָקָה אֶחָד אֶשֶׁר לֹא תִמְטִיר עָלֶיהָ

הַנּוֹדֵר וְאוֹמַר קוֹנֵם אִם אֲהַנָּה מִדְּבַר פְּלוּנִי עַד הַנֶּשֶׁמִּים, או (מְשִׁירְדו)
[עַד שְׁנֵי] גִּשְׁמִים, אִסּוּר עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעֵה שְׁנִיָּה, כִּיֹּן שֶׁבַעֲנִין נִדְרִים
הוֹלְכִים אַחֵר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְאֵין בְּנֵי אָדָם קוֹרְאִים לְרַבִּיעֵה
רִאשׁוֹנָה גִּשְׁמִים, אֲלֹא לְרַבִּיעֵה שְׁנִיָּה, שֶׁאֵז הַדְּרִכִּים מִקּוֹלְקוֹת
וּמֵאוֹסוֹת מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים.
רַב זְבִיד אָמַר, קְבִיעַת זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעֵה שְׁנִיָּה נִצְרַכַּת לְעֵנִין הַזְּמַן
שֶׁבּו מוֹתֵר לְכָל אָדָם לִלְקֹט יְתִים שֶׁנִּשְׁכַּחוּ בַּשָּׂדֶה. דְּתַנֵּן (פֶּאֱה פ"ח
מ"א), מֵאִמְתִּי כָּל בְּנֵי הָאָדָם מוֹתְרִין בְּלָקֶט וְשִׁבְלִים שֶׁנִּפְלו לְקָרְקַע
בִּשְׁעַת הַקְּצִירָה, בְּשִׁבְחָה [עוֹמְרִים שֶׁנִּשְׁכַּחוּ בַּשָּׂדֶה] וּבְפִאָה וְמֵה
שְׁחִיב לְהַשְׁאִיר בְּטוֹף שָׂדֶה לְעֵנִיִּים, אִם נוֹתֵרוּ בַּשָּׂדֶה לֹא לְקַחֵם
הַעֲנִיִּים. מְשִׁילָכוּ הַמְּשׁוֹשׁ בַּשָּׂדֶה וּלְקַטָּו, שְׁמוּכָאן וְאֵילֶךְ
מִתִּיאֲשִׁים שֶׁאֵר הַעֲנִיִּים מִהַנּוֹתֵר, וּבִטּוּחִים הֵם שֶׁלֹּא נוֹתֵר עוֹד
כְּלוֹם וְכּוֹפִי שִׁיתְּבֹאֵר לְחֻלּוֹן. מֵאִמְתִּי מוֹתְרִים כֹּל בְּנֵי הָאָדָם בְּפִרְשׁ
[גְּרִי עֲנִיִּים הַנּוֹשְׁרִים בִּשְׁעַת בְּצִירָה] וּבְעוֹלָלוֹת וְאִשְׁכּוּלוֹת
עֲנִיִּים שֶׁאֵין בָּהֶם כֶּתֶף וְנִטְף, מְשִׁילָכוּ עֲנִיִּים בְּכָרִם וְיִבּוּאֵי – לֹאֲחֹר
שֶׁבֹא שְׁנֵי פַעֲמִים וּלְקַטָּו, וּבִטּוּחִים שֶׁאֵר הַעֲנִיִּים שֶׁלֹּא נוֹתֵר עוֹד
כְּלוֹם. מֵאִמְתִּי מוֹתְרִים כֹּל בְּנֵי הָאָדָם יְתִים שֶׁנִּשְׁכַּחוּ בַּשָּׂדֶה,
מְשִׁילָכוּ רְבִיעֵה שְׁנִיָּה, שֶׁמִּשְׁעָה זֶה בִּטּוּחִים הַעֲנִיִּים שֶׁנִּלְקְטוּ כִּבֵּר כֹּל
הַיּוֹתִים, וּמִתִּיאֲשִׁים מֵהֶם. וְלַעֲנִין הַלֵּכָה זֶה שְׁנָה הַתָּנָא אֶת זְמַן
הַרְבִּיעֵה הַשְּׁנִיָּה.
מִבְּרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי 'נְמוּשׁוֹת', אוֹדוֹתֵם אִמְרוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁלֹּאֲחֹר
שֶׁחִלְכוּ בַּשָּׂדֶה נִתִּיאֲשׁוּ שֶׁאֵר הַעֲנִיִּים מִן הַנּוֹתֵר, וּמוֹתֵר אִף
לְעִשְׂרִים לְקַחְתּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּבִי דְּאִוְלִי אֶתִּיגְרָא – קִנְיִים עֲנִיִּים
הַהוֹלְכִים עַל מִשְׁעָנָם בְּנַחַת, וּמִתּוֹךְ כִּךְ רוֹאִים כֹּל שִׁיבּוֹלָת
וְשִׁיבּוֹלָת וְנוֹטִלִים אוֹתָהּ. יֵישׁ לְקִישׁ אָמַר, לְקוֹשִׁי בְּתֵר לְקוֹשִׁי –
לְקִישָׁה אַחֵר לְקִישָׁה, כִּיֹּן עֵנִי הַמוֹלִיךְ אֶת בְּנו אַחֲרָיו לְלַקֹּט אֶת
הַנּוֹתֵר.
רַב פִּסְאָ אָמַר, זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעֵה שְׁנִיָּה נִשְׁנָה כִּדְּ לַלְמֹד עַד מִתִּי
מוֹתֵר לְעוֹבְרֵי דְרִכִּים לְחַלֵּךְ בְּשִׁבְלֵי הָרְשׁוֹת – שִׁבְלִים שֶׁבַּשְׁדוֹת
פְּרִטוֹת שִׁישׁ רְשׁוֹת מִבֵּית דִּין לְעוֹבְרֵי דְרִכִּים לְעוֹבֵר בְּתוֹכֶם כִּדְּ
לְקַצֵּר דְּרִכָּם. דְּאָמַר מַר (ב"ק פ"א), מְחַלְכִין כָּל אָדָם בְּשִׁבְלֵי הָרְשׁוֹת
עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעֵה שְׁנִיָּה, שְׁמוּכָאן זֶה וְאֵילֶךְ גְּדוּלָה הַתְּבוּאָה בַּשְּׁדוֹת,
וְדִרִּיסַת הַרְגֵּל שֶׁל עוֹבְרֵי דְרִכִּים מוֹזִיקָה אוֹתָהּ.
רַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק אָמַר, זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעֵה שְׁנִיָּה נִפְקָא מִינָה לְעֵנִין
זְמַן הַחִיּוֹב לְבַעֵר פִּירוֹת שְׁבִיעִית – תְּבוּאָה או סְפִיחִים שֶׁגְּדִלוּ
מֵאִלְהִים בַּשָּׂדֶה הַשְּׁבִיעִית. דְּתַנֵּן (שְׁבִיעִית פ"ט מ"ז), עַד מִתִּי נִהְיִין
וְשׁוֹרְפִין [מִסִּיקִים אֶת הָאֵשׁ] בָּהֶן וְכִשְׁ שֶׁל שְׁבִיעִית, עַד שֶׁתֵּרֵד
רְבִיעֵה שְׁנִיָּה שֶׁל הַשָּׂדֶה הַשְּׁמִינִית, שְׁמוּכָאן וְאֵילֶךְ אִסּוּר לְהַשְׁאִירִם
וְצִרִיךְ לְבַעֵרֵם מִן הָעוֹלָם. שׁוֹאֲלָת הַגְּמָרָא: מֵאִי מְעָמָא – מִדּוּעַ
לֹאֲחֹר שִׁירְדַת רְבִיעֵה שְׁנִיָּה צִרִיךְ לְבַעֵרֵם. מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: דְּכִתְּבִי
(וּקְרָא כה ז), 'וְלִכְתֹּמֶתְךָ לְחֵיתָה אֶשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כֹל תְּבוּאָתָה לְאֶכְל',
הַקִּישׁ הַכְּתוּב אֶת הַבְּהֵמָה שֶׁבִּבְתִּי לְחִיָּה הַנִּמְצָאָת בַּשָּׂדֶה, לַלְמֹד
שֶׁכָּל זְמַן שְׁנִיָּה אֶכְלָתָּ בְּשָׂדֶה, כְּלוֹמַר שֶׁעֲדִין מְצוֹי בַּשָּׂדֶה תְּבוּאָה
מִמִּין מִסּוּם, הָאֶכְל לְכַתְּמָתְךָ שֶׁכִּבִּית – יִכּוֹל אֶתָּה לִיהֲנוֹת מִמֶּיךָ זֶה
בְּבֵית וְלִהְיִיכֹל לְבַחֲמָתְךָ, אֲבָל אִם כָּלָה [וְנִגְמְרוּ] לְחִיָּה מִן הַשָּׂדֶה,
כָּלָה אִף לְכַתְּמָתְךָ מִן חֲבִית, כְּלוֹמַר, אִסּוּר לֶךְ יוֹתֵר לִיהֲנוֹת
מִהַנְּשֹׂאֵר בְּבִיתְךָ. וְתֵבֵן וְקֵשׁ מְצוּיִים בַּשָּׂדֶה רַק עַד זְמַן רְבִיעֵה שְׁנִיָּה,
שֶׁלֹּאֲחֹר מִכֵּן הַגִּשְׁמִים מְקַלְקְלִים אוֹתָם וְעוֹשִׂים מֵהֶם זָבֵל, וְלִכְּן
מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם רַק עַד זְמַן זֶה.
הַגְּמָרָא מִבְּאֵרַת מִדּוּעַ יִרְדַּת הַגִּשְׁמִים נִקְרָאָת בְּלִשׁוֹן רְבִיעֵה: אָמַר
רַבִּי אֶבְרָהָם, מֵאִי לִשׁוֹן רְבִיעֵה. וּמִפְּרָשׁ, דְּכִרְ שְׁרִיבְעָ (וְבוֹעַל) אֶת
הַקְּרָקַע, בְּדֶרֶךְ יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה מִיִּטְרָא בְּעֵלָה דְּאִרְעָא הוּא,
שְׁנֵאֲמַר (יִשְׁעִיָּה נ"ה ז) 'כִּי בְּאֶשֶׁר יֵרֵד הַנֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם, וְשִׁפְפָה לֹא
יִשׁוּב, כִּי אִם תִּהְיֶה אֶת הָאָרֶץ וְחֻלְוִיָּהּ וְהַצְמִיחָהּ, הִרִי שֶׁהַכְּתוּב
מִכְנָה אֶת הַצְמִיחָה שְׁבֹאָה עַל יְדֵי הַגִּשְׁמִים בְּלִשׁוֹן 'הוֹלֹדָה',
כְּנִקְבָה הַיּוֹלְדָת עַל יְדֵי רְבִיעֵה הַזֶּכֶר.
מִיִּמְרָא נּוֹסַפַּת שֶׁל רַבִּי אֲבָהוּ בַּעֲנִין רְבִיעֵה: וְאָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם, שִׁיעוֹר
הַגִּשְׁמִים הַרְאִיִּים לִירֵד בְּרִבְעֵה רִאשׁוֹנָה, הוּא כִּדְּ שֶׁתֵּרֵד בְּקָרְקַע

1 תִּיבֹשׁ, וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁתִּיחֶן לְקַלְלָהּ – לא רק המקומות
2 שלא ירדו בהן גשמים נתקללו, אלא אף במקומות שירדו בהן,
3 ירדו יותר מדאי וקלקלו את התבואה. ומוכח שגשמים היורדים
4 על מקצת מדינה, סימן קללה הם. מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא, הָא
5 דְּאִתָּא טוֹבָא – מה שאמרנו שהם סימן קללה, הוא כאשר ירדו
6 באותו מקום גשמים רבים המקלקלים את התבואה, והָא – מה
7 שאמר רב חסדא שאין בהם משום ועצר, דְּאִתָּא בְּדַמְבְּעֵי לִיהּ –
8 כשירדו בשיעורם הראוי, שאז הם סימן ברכה ואין בהם משום
9 ועצר. אָמַר רַב אֲשִׁי, דִּיקָא נָפִי – מדויק מלשון הפסוק שירדו
10 גשמים רבים בעיר אחת, וזוהי הקללה, דְּכָתִיב 'תִּפְטֹר', מלשון
11 תִּהְיֶה מְקוֹם מָטָר, כלומר יותר מדאי. שְׁמַע מִינָהּ.
12 חכמים תיקנו לברך ולהודות על ירידת גשמים. הגמרא מבארת
13 מהי כמות הגשמים שיש לברך עליהם: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מֵאִמְתִּי
14 מְבָרְכִין עַל הַגָּשָׁמִים. ומפרש, מִשְׁיֵצָא חֶתֶן לְקִרְאָתָּהּ כֹּלָה, כלומר

15 כשירדו גשמים בכמות כזו שכשיטיפה נופלת על הארץ יוצאת
16 כנגדה הטיפה שנפלה לפני כן באותו מקום, כדרך שחתן יוצא
17 לקראת כלה, שמרוב לחות הקרקע הגשמים אינם ממהרים
18 להיבלע בארץ.
19 מֵאִי מְבָרְךְ – מהו נוסח ברכה זו. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מוֹדִים
20 אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל טָפָה וְטָפָה שֶׁהוֹרְדָתָ לָנוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן
21 מְסִיִּים בָּהּ הָכִי, אֵילוּ פִּינוּ מְלֵא שִׁירָה בָּיָם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה בְּהֶמוֹן גִּלְיוֹ
22 כּו', אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' וכו', כבתפילת 'נשמת כל
23 חי', עַד אֵל יַעֲזֹבוּנוּ רַחֲמֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, וְלֹא עֲזָבוּנוּ, ומסיים פְּרוּךְ רוּב
24 הַהוֹדָאוֹת. שואלת הגמרא: וכי מייחס להקב"ה בברכתו רק את רוּב
25 הַהוֹדָאוֹת וְלֹא כָּל הַהוֹדָאוֹת. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, אֵימָא –
26 אמור אֵל הַהוֹדָאוֹת. כלומר, אל שכל ההודאות שלו. אָמַר רַב
27 פְּפָא, כיון שנחלקו בנוסח הברכה, הִלְכָּךְ